

1

Schaduw en in Berlijn

Berlijn, februari 1933

David Baumann zat aan de eettafel in hun ruime appartement in de buurt Charlottenburg. Het zachte tikken van de regen tegen het raam klonk als een ijl tikken van de tijd, elke druppel een herinnering aan hoe weinig ze nog hadden. Het houten tafelblad was schoon, glanzend opgepoetst door Esther eerder die ochtend. Toch voelde het koud, onaangenaam kil onder zijn handen. Hij streek met zijn vingertoppen over de krant die uitgespreid voor hem lag. Zijn ogen bleven hangen op de kop: *Hitler benoemd tot Rijkskanselier*. Hij las de zin opnieuw en nog eens. Maar het veranderde niets. De realiteit stond in zwarte inkt. Zijn ademhaling versnelde. Een beklemmend gevoel trok zich samen in zijn borstkas. Alsof het artikel zijn keel dichtkneep. Alles wat hij gevreesd had, was waarheid geworden. De man die jarenlang als een zonderling werd afgedaan, stond nu aan het hoofd van de Duitse regering. Zijn gedachten tolden. Hoe had het zo ver kunnen komen? Had hij het onderschat? Had hij, net als zoveel, gedacht dat het een politieke wind was die vanzelf weer zou luwen?

Esther verscheen in de deuropening met een doek in haar handen. Haar blik viel onmiddellijk op David. "Je zit daar nu al een uur," zei ze zacht. "Is er iets aan de hand met de krant?"

David vouwde het papier langzaam dicht. "Het is gebeurd. Het ondenkbare. Hitler is nu de machtigste man van Duitsland."

Ze legde de doek neer op het aanrecht en kwam naar hem toe. "Dat wisten we toch al? Iedereen wist dat het zou gebeuren."

Hij keek haar aan, zijn ogen rood van slapeloosheid. "Weten is niet hetzelfde als het voelen. Dit is niet zomaar politiek. Dit verandert alles."

Ze ging tegenover hem zitten en legde haar hand op de zijne. "Wat denk je dat hij zal doen?"

David zuchtte. "Hij heeft het al gedaan. Niet met wetten, maar met

woorden. Hij heeft een vuur aangestoken in de harten van mensen en dat vuur brandt ons uit onze huizen."

"Misschien is het nog niet te laat," fluisterde ze.

Ze zweeg even en liet zich naast hem op de stoel zakken. Buiten blafte een hond, gevolgd door het roffelen van voetstappen op de natte keien. Alles klonk harder vandaag.

"Wat betekent het voor ons?" vroeg Esther uiteindelijk, terwijl ze een pluk haar achter haar oor streek.

David zweeg. Zijn blik dwaalde af naar het raam, waar de regen striemend langs het glas gleed. "Ik weet het niet. Maar ik voel dat het eindspel begonnen is."

"Wat zegt je hart?" vroeg Esther zacht. "Niet je hoofd, David. Wat zegt je hart?"

Hij glimlachte weemoedig. "Mijn hart zegt dat ik moet vluchten. Maar mijn ziel... mijn ziel klampt zich vast aan deze stad. Aan dit land."

"En toch weet je dat we hier niet kunnen blijven. Niet zonder offers. Niet zonder onze waardigheid te verliezen."

David knikte langzaam. "Het voelt alsof ik mijn vader verraad, zijn herinnering, zijn strijd om ons hier een toekomst te geven."

"Je verraadt hem niet," fluisterde ze. "Je beschermt zijn kleinkinderen."

David liet zijn hoofd in zijn handen zakken. "En wat als ik me vergis? Wat als we vertrekken en het helemaal voor niets was? Misschien komt het nooit zover. Misschien kalmeert het."

"En als het niet kalmeert?" vroeg Esther. "Wat als we blijven en het escaleert? Wat als de kinderen over een jaar niet meer naar school mogen? Of erger?"

Hij pakte haar hand. "Als ik vertrek, laat ik een deel van mezelf achter. Alles wat ik ben... ligt hier."

"Nee," zei Esther beslist. "Wat jij bent, leeft in wat je doet. Als je kiest om ons te redden, dan draag je je vader in die keuze. Niet in stenen muren of oude dromen."

Hij staaarde naar zijn handen, die op het tafelblad rustten. "Weet je nog wat hij altijd zei? De grond is van iedereen, maar de adem van een volk bepaalt wie welkom is. Misschien heeft hij het altijd geweten. Misschien was hij ook bang, maar te trots om het toe te geven."

Die middag wandelde David door de straten van Berlijn. Zijn winkel, een goedlopende zaak in fijne stoffen, lag op de hoek van een drukke winkelstraat. Maar vandaag voelde de stad anders. Kouder. Geslotener. De etalage van zijn buurman, meneer Krüger, was versierd met een nieuwe vlag. Een hakenkruis, zwart op rood-wit. Het deed David stilhouden. Ze hadden elkaar jaren gekend, zelfs samen koffie gedronken. Maar de groet van Krüger bleef uit toen David zijn winkel passeerde. Hij aarzelde. Wilde bijna naar binnen gaan en hem vragen waarom. Waarom die vlag? Waarom die stilte? Maar hij wist het antwoord al. Het zat in de blikken die hem de laatste weken volgden. In de fluisteringen op straat.

Binnen in zijn eigen zaak rook het vertrouwd naar katoen en zijde, maar de stilte was drukkend. Zijn vaste hulp, Gerhard, keek op toen David binnenkwam.

"Meneer Baumersohn," zei hij langzaam, "mijn vrouw... ze is bang. Ze wil niet dat ik hier nog werk."

David knikte. Het verraste hem niet. "Ik begrijp het, Gerhard. Echt."

"Het spijt me," zei de jongen. Zijn stem brak.

"Je hoeft je niet te verontschuldigen," antwoordde David. "We worden allemaal meegesleurd in iets wat we niet hebben gekozen."

Gerhard aarzelde, pakte zijn jas van de kapstok. "Ik zal de voorraad nog aanvullen voor ik wegga. Als u dat goedvindt."

"Dank je," zei David. "Voor alles."

Toen hij even later alleen achterbleef in de winkel, leunde hij tegen de toonbank. Zijn handen gleden over het hout alsof hij zich eraan kon vastklampen. Alles hier was door zijn handen opgebouwd. En nu gleed het hem langzaam maar zeker uit de vingers.

Hij hoorde de deurbel van de winkel rinkelen. Een vrouw kwam binnen, in een donkere jas met een hoed die haar ogen bedekte. Ze keek nerveus om zich heen.

"Mevrouw Schneider," zei David verbaasd. "U komt nog?"

Ze knikte haastig. "Ik had beloofd de stof voor mijn zus op te halen. Ze trouwt volgende maand... als ze nog durft."

David pakte de afgesneden stof en wikkelde deze in papier. "Mensen zeggen dat het allemaal wel meevalt," zei hij zacht.

"Dat zeggen ze allen tegen zichzelf om te kunnen slapen," antwoordde ze.